

Abril, 2026

RECORREGUT ESCULTÒRIC: EXPERIÈNCIA SENSORIAL I ATMOSFÈRICA

-MONUMENTS DE LA UAB-

Setmana del patrimoni de la Universitat Autònoma de
Barcelona

DIALOGANT AMB
L'ESPAI:
Eduardo Chillida
Jorge Oteiza

PERCEPCIÓ ATMOSFÈRICA:
Maurice Merleau-Ponty

ESTÈTICA DE LA RECEPCIÓ:
Hans Robert Jauss
Juhani Pallasmaa

EL LAND ART I LA
NATURA COM A CO-
AUTORA:
Robert Smithson
Richard Long

TAULA *de* CONTINGUT

Dialogant amb l'espai 03

Conceptes de l'espai com a matèria i el buit metafísic, des de la postura de Chillida i Oteiza.

Percepció atmosfèrica 05

Fenomenologia de la percepció, celebració corpòria de la visibilitat i l'art i el disseny a partir de la perspectiva sensorial.

Estètica de la recepció 07

Corrent filosòfic des de punt de vista artístic argumentat per Hans Robert Jauss.

La natura com a co-autora i el land art 09

El biomorfisme en l'art explicat a través de Robert Smithson i Richard Long.

Estudi fotogràfic escultòric 11

Estudi comparatiu i il·lustratiu de 4 escultures de la Universitat Autònoma per exemplificar les teories explicades en un cas pràctic.

Estudiants DE LA AUTONÒMA

Carrer de la fortuna, s/n, 08193
Cerdanyola del Vallès, Barcelona
@uabbbarcelona
www.uab.cat

<https://webs.uab.cat/patrimoniartistic/>

Fotografia

Arantxa Soriano

Editorial

Emma de Yzaguirre

Investigació

Carolina Martín, Arantxa Soriano
i Emma de Yzaguirre

Redacció

Carolina Martín, Arantxa Soriano
i Emma de Yzaguirre

DIALÈG *Amb* L'ESPAI

Per entendre com l'espai interactua amb un individu o objecte artístic hem d'entendre primer el concepte de monument. El terme monument prové de la paraula llatina *monumentum*; que significa record o testimoni solemne. Quan s'erigeix una escultura, igual que un monument, s'està conservant la memòria d'un fet o representant un símbol identitari d'una comunitat.

Amb el nostre estudi dels monuments de la Universitat Autònoma de Barcelona hem volgut remarcar la importància d'observar com les obres interactuen amb l'espai i la natura, i la manera en què nosaltres percebem aquestes sensacions, establint un diàleg entre entorn, humà i art.

Dins d'aquest diàleg amb l'espai, la figura de Jorge Oteiza (1908-2003) és important per entendre la transició cap a la modernitat escultòrica. Oteiza sosté que l'artista comença en una fase figurativa en la qual conté molta massa i que, a través de lleis de canvis, s'acaba encaminant cap al buit i el silenci. En altres paraules, el buit no és el "res" sinó una energia espiritual activa on no importa el material en si, sinó el silenci protegit a l'interior. El seu propòsit és "buidar la massa i el volum" perquè totes les emocions negatives i pors que un humà pugui tenir se'n vagin i es creïn noves sensibilitats a explorar. Un cop l'artista ha assolit aquest buit absolut, s'acaba l'escultura i la performance, complint-se aquesta funció espiritual.

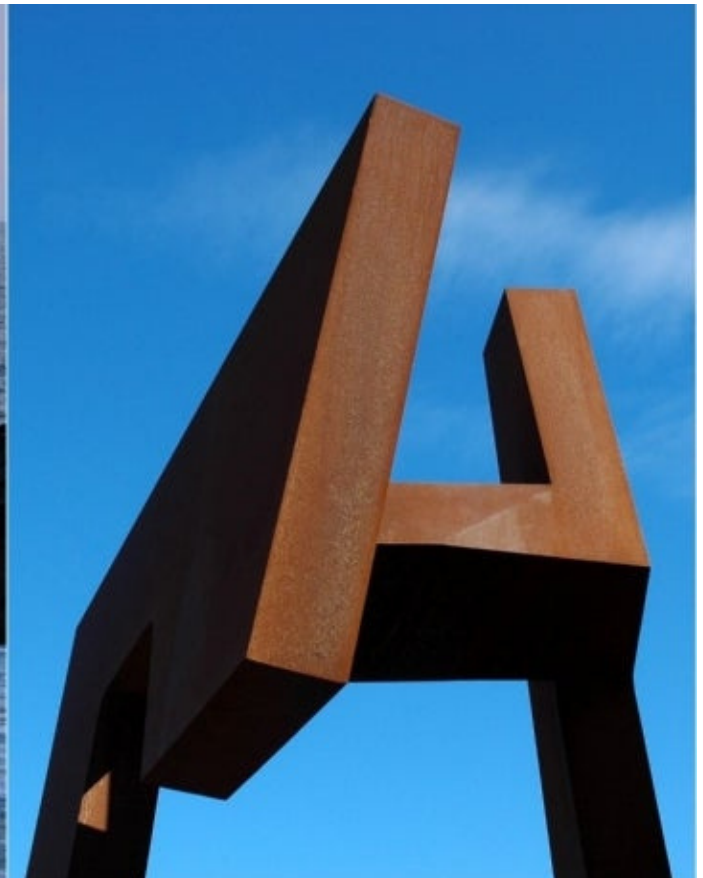
D'altra banda, en contraposició amb Oteiza, trobem Eduardo Chillida (1924-2002). L'escultor utilitza l'arquitectura del buit per apropar-se als elements naturals a través de la textura i el volum de la matèria (el ferro, el formigó, la pedra...).

Obres com *La Pinta del Vent* (1977) o *Elogi de l'Aigua* (2005) exemplifiquen com l'escultura de Chillida actua com a objecte de percepció que permet integrar-se a la natura.

Tots dos, Oteiza i Chillida, busquen el lloc adequat perquè l'objecte obri la seva veritat absoluta, i això permet que l'espectador experimenti el sublim. Ambdós treballen en l'entorn natural i urbà, i en com aquest es relaciona amb l'art, desenvolupant grans escultures que ens fan arribar a aquests sentiments dels quals ens parla W. Benjamin.

Però, així i tot, segueixen camins diferents respecte a la creació del seu art. Chillida explora la relació entre el volum, la massa i l'espai, recreada en l'aire amb els materials pesats com el ferro i el formigó o en la recerca d'un diàleg orgànic. En contraposició, Oteiza experimenta amb la desocupació de l'espai, eliminant tot el volum perquè tan sols quedi el buit, buscant que el "res" sigui el protagonista.

Obres com el *Signal Horne* (1992) a la Universitat Autònoma de Barcelona, són una viva imatge del diàleg entre l'objecte humà i l'entorn orgànic. Aquesta se situa en un entorn natural, ens parla del passat i ens remet al futur, genera un diàleg entre nosaltres i l'entorn on es troba. L'escultura també s'entén a partir de l'estudi d'artistes com Oteiza i Chillida, en com tots dos formulen les seves teories i en com es pot percebre l'obra en termes d'espai, buit, volum, massa i espiritualitat.

PERCEPCIÓ ATMOSFÈRICA

En aquest apartat trobem desglossada la fenomenologia de la percepció i la seva crítica cap a l'empirisme i l'intel·lectualisme. Seguidament, es parlarà de l'espacialitat i percepció física a més del rol de l'art en la visibilització de la nostra percepció del món a través d'obres artístiques. Finalment, es parlarà sobre com l'atmosfera i el lloc al voltant d'una obra condiciona la nostra experiència amb ella; igual que el nostre bagatge cultural.

Per Emma de Yzaguirre

La fenomenologia de la percepció es basa en la nostra manera d'entendre el món que ens envolta. En aquesta s'hi critiquen l'empirisme, que és una suma d'estímuls sensibles que rebem, i l'intel·lectualisme, perquè els ordena en fórmules mentals. Tots aquests estímuls no són fiables, ja que la mirada de com percebem el món és subjectiva i es fonamenta en el nostre propi pensament i prejudicis.

En segon lloc, trobem l'espacialitat i la percepció física, és a dir, la teoria que el nostre cos és un vehicle entre el món exterior i el nostre món interior. Gràcies a ell, ens movem per un espai que ens ajuda a comprendre millor el nostre voltant. I, per això, la nostra percepció varia, depèn del lloc físic on ens trobem i les relacions que hi podem tenir.

Seguidament, l'art és un tret important en aquesta lògica, ja que no es tracta d'una còpia de la realitat sinó una exemplificació de la nostra perspectiva espacial. El rol de l'artista en aquests casos és revelar com el món arriba a existir davant nostre i com podem coexistir junts.

L'artífex és el mediador entre, en el nostre cas, les escultures i les nostres experiències personals. A més a més, l'escultor no s'imposa a una matèria per a crear una obra que ell vol fer sinó que té en compte altres factors influents com la zona on serà col·locada, la llum que rebrà, les condicions meteorològiques, la densitat de l'espai, el públic que la veurà, etc.

Les escultures de la Universitat Autònoma estan presentades en un ambient natural, és a dir, en un emplaçament majoritàriament vegetal. I això, altera la nostra

manera de processar l'obra artística; en altres paraules, no tenim la mateixa relació amb una escultura que està en un museu o centre artístic que amb una que es troba en un campus universitari. Moltes regles, normes i factors canvien i es modifiquen, sigui per agents externs o bé, per normes socials.

Els conceptes d'espai i ambient que envolten les obres són rellevants, ja que formen part inherent de la mateixa escultura. Per exemple, en les escultures de ferro de Chillida, el buit forma part de la peça, ja que si varia el punt de vista visual o l'obra té més o menys matèria escultòrica es pot arribar a alterar la nostra percepció.

A més, en una societat on la cultura és gairebé totalment visual i la vista és el sentit predominant, l'art i l'arquitectura poden arribar a percebre's com a elements freds i distants. En altres paraules, veure una obra escultòrica únicament a través d'una imatge a internet impossibilita una comprensió plena i completa d'aquesta. És a dir, cal ser observada en persona per a veure el joc que té entre cos i espai.

Un altre sentit que influeix en aquesta teoria és el tacte. Quan mirem una escultura de fusta o de bronze els nostres ulls ens ajuden a connectar la vista amb el record del tacte d'aquella textura. Encara que no podem tocar la peça, la nostra pell recorda la sensació del material i encara que la vista ens pot enganyar (il·lusions òptiques), el tacte ens ajuda a connectar amb la realitat directament.

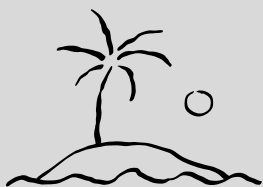
Per tots aquests motius, hem triat quatre grups escultòrics del campus com a element patrimonial, perquè encara que tots podem tenir experiències diferents amb les escultures, ens transmeten aquesta capacitat de fer-nos sentir, estar presents en el moment i connectar el subjecte amb l'objecte mirat.

ESTÈTICA

De la

RECEPCIÓ

Per Emma de Yzaguirre

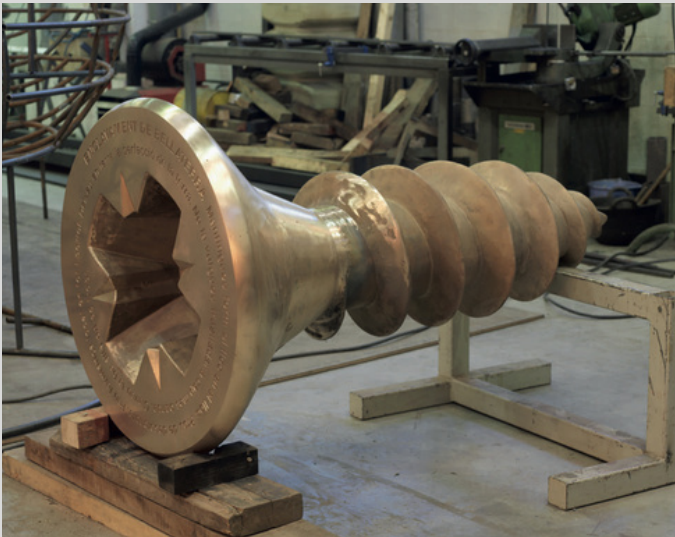

Un altre corrent filosòfic que ens ajuda a entendre la relació que podem tenir amb les escultures de la Autònoma és l'estètica de la recepció de Hans Robert Jauss.

Jauss exposa la relació entre l'autor o escultor que crea l'obra i el receptor que la mira i completa. En altres paraules, una escultura en un magatzem on ningú la veu està inactivada o morta, es converteix en art quan un espectador hi interactua i la gaudeix, quan es crea aquest diàleg entre l'escultor i el consumidor.

Aquesta visió es complementa amb la de Silvia Solas, qui estudià l'obra de Jauss a "Arte y Experiencia: una recepción de Dewey por Hans-Robert Jauss", estudi en el qual sosté que l'art s'ha d'entendre com una experiència que trenca la línia entre l'objecte i la vida quotidiana.

Aquestes dues teories són fonamentals per comprendre l'obra *l'Enclavament de Bellaterra* de Perejaume, un artista català. Perejaume es va formar en Història de l'Art en la Universitat Autònoma de Barcelona, i en dibuix al Cercle Artístic de Sant Lluc. Les seves obres reben influències de figures com Bruno Latour o Joan Brossa, especialment pel que fa al paisatge, però la cultura catalana és l'eix central de la seva obra.

Enclavament de Bellaterra per PereJaume 2007
Peix Olímpic per Frank Gehry 1992

“No existeix l’ull innocent. L’ull arriba a la seva feina amb una ment ja educada, plena de prejudicis i de coneixements previs.”

Ernst Gombrich

En segon lloc, hi entra el bagatge cultural o cultura visiva, és a dir, quan mirem una obra d’art la nostra ment no està en blanc sinó que tenim coneixements previs que associen l’escultura a altres temes; ja sigui altres obres del mateix escultor, o el material amb què està feta, ja que com ja hem esmentat, la vista és capaç d’activar el record del tacte i fer-nos sentir la textura d’un material.

Finalment, cal recordar que l’art no només és bellesa sinó comunicació i crítica social. Les escultures sempre comuniquen alguna cosa, ja sigui en relació amb el seu ambient, entorn, el material constructiu, la seva forma o tria d’emplaçament. Aquestes també transmeten un missatge o una finalitat vinculada al motiu pel qual s’han construït. L’escultor vol comunicar un concepte o una idea al públic, i és el receptor qui té la capacitat final de decidir quin significat social atorga a l’escultura.

Broken Circle/Spiral Hill per Robert Smithson, 1971

land art LA NATURA COM A CO-AUTORA

El Land Art és un corrent artístic sorgit a finals de la dècada de 1960 de la mà d'artistes europeus i nord-americans com a resposta crítica als circuits tradicionals de l'art i els excessos del capitalisme.

Els artistes que van treballar el Land Art, com Robert Smithson o Richard Long, van començar a desenvolupar una sèrie de dissenys, conceptes i projectes a partir de noves tècniques i materials poc convencionals. Utilitzant recursos de l'entorn com roques, fulles o aigua, i aplicant-los a nous espais i dimensions, convertien el paisatge en escenari, però també en motiu artístic.

La relació del Land Art amb la natura anava més enllà dels materials. El seu objectiu era crear una experiència artística i portar a la reflexió del paisatge a través del biomorfisme, és a dir, imitant les formes de la natura com les espirals o les onades.

L'obra artística Land Art s'ha de desenvolupar necessàriament *in situ*, havent de romandre on és creada per, arribat el moment, acabar erosionant, transformant-se o desapareixent en la natura. La creació de Land Art implica la modificació de superfícies, estructures i materials, que quedaran gravats en la memòria del lloc on són disposats. Aquesta temporalitat reforça la idea que la natura no tan sols és el suport artístic, sinó la co-autora de l'obra.

“Transportar l’obra suposa destruir-la.”

Richard Serra

El rei i la reina per Xavier Corberó i Olivella, 1988

Tot i que cap dels monuments que trobem a la Universitat Autònoma no són obres de Land Art, monuments com *Signal Horne* (1992), *El rei i la reina* (1988), *Barcelona Discovery* (1987) o *Enclavament de Bellaterra* (2007) comparteixen alguns dels principis fonamentals del corrent artístic.

Per una banda, es tracta d’obres integrades a l’entorn universitari que estableixen un diàleg directe amb el paisatge que les envolta i modifiquen la percepció d’aquells estudiants, docents i visitants que recorren cada dia la universitat. De la mateixa manera, el Land Art no només busca generar un objecte final, sinó que també pretén trobar una manera diferent de relacionar-se amb el paisatge i l’art.

Per altra banda, les escultures que trobem al campus es poden entendre com intervencions que transformen subtilment el territori. Sense necessitat de grans alteracions, introdueixen elements que conviden a la reflexió i a la relació amb aquests nous elements.

Alhora, en el Land Art, la contemplació i la interacció amb l’obra és fonamental. Accions com caminar, explorar o intervenir mínimament en el territori formen part de l’experiència artística.

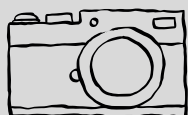
Finalment, el fet que aquestes obres escultòriques estiguin instal·lades a l’aire lliure fa que siguin susceptibles a les diverses condicions ambientals i les seves conseqüències. La radiació solar, l’erosió de la pluja i altres agents biològics degraden els materials, fet que reforça aquesta dimensió temporal i canviant de l’escultura, alhora que s’aferma el caràcter inherent de la natura com a co-autora de l’obra d’art.

En aquesta relació amb el Land Art cal destacar especialment l’obra *El rei i la reina* de Xavier Corberó i Olivella. Una obra feta amb un únic material natural que imita la forma humana, de la mateixa manera que els artistes Land Art imiten la forma de la natura.

ESTUDI

FOTOGRÀFIC

Per Arantxa Soriano

En aquesta secció de la revista trobarem un petit estudi fotogràfic realitzat a quatre monuments de la UAB.

Les fotografies han estat captades a diferents hores del dia per poder apreciar com canvia l'atmosfera i l'entorn, i com això afecta la nostra percepció de les escultures.

MONUMENTS DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Signal Horne

01

Obra realitzada pels artistes Miquel Valdasquin, Rosario Plate i Chris Haffner l'any 1992.

Es tracta d'una gran estructura de ferro en forma de corn de set cares sostingut per dues rodes de carro. L'obra remet al corn de l'abundància i el coneixement i es troba a l'entrada de la Facultat de Filosofia i Lletres.

El rei i la reina

02

Obra creada per l'artista Xavier Corberó i Olivella l'any 1988.

Es tracta de dues peces monolítiques verticals de diferents alçades, tallades en basalt. La reina es distingeix del rei per l'element que sobresurt a la part superior de l'escultura i que ens recorda a una pinta. Les podem veure davant de la Biblioteca d'Humanitats.

Barcelona Discovery

03

Obra realitzada per l'artista Anthony Caro l'any 1987.

Es tracta d'una escultura de grans dimensions feta en ferro forjat, acer i altres materials aprofitats de restes urbanes de la ciutat de Barcelona. La composició és asimètrica i permet a l'espectador accedir a l'espai interior de l'obra. Es troba davant la Facultat de Traducció i Interpretació.

Enclavament de Bellaterra

04

Obra realitzada per l'artista Pere Jaume Borrell i Guinart l'any 2007.

Es tracta d'un cargol metàl·lic de cabota d'estrella de grans dimensions clavat a la gespa de la universitat, prop de la Plaça Cívica. El mateix artista va gravar unes paraules a la cabota que fan referència al lloc que ocupa l'obra.

“Mantingueu ferm el lloc en el lloc. Prou de desprendre. Feu fermança local en tot i per tot. Deixeu en terra la perfecció de la terra. No la vulgueu traslladar a cap més banda. Claveu-la bé allà on es trobi.”

L'estudi fotogràfic evidencia com els materials de les escultures no són elements estàtics, sinó matèries vives sotmeses a la degradació natural del pas del temps.

La natura, ahora, també és responsable de modificar la percepció atmosfèrica de les obres, doncs la incidència de la llum, les ombres canviants o l'estat del cel generen lectures visuals i sensorials completament diferents.

Més enllà de les seves pròpies formes, aquestes escultures esdevenen agents dinàmics dins del campus, redefinint contínuament la relació entre objecte, espai i espectador.

CONCLUSIONS

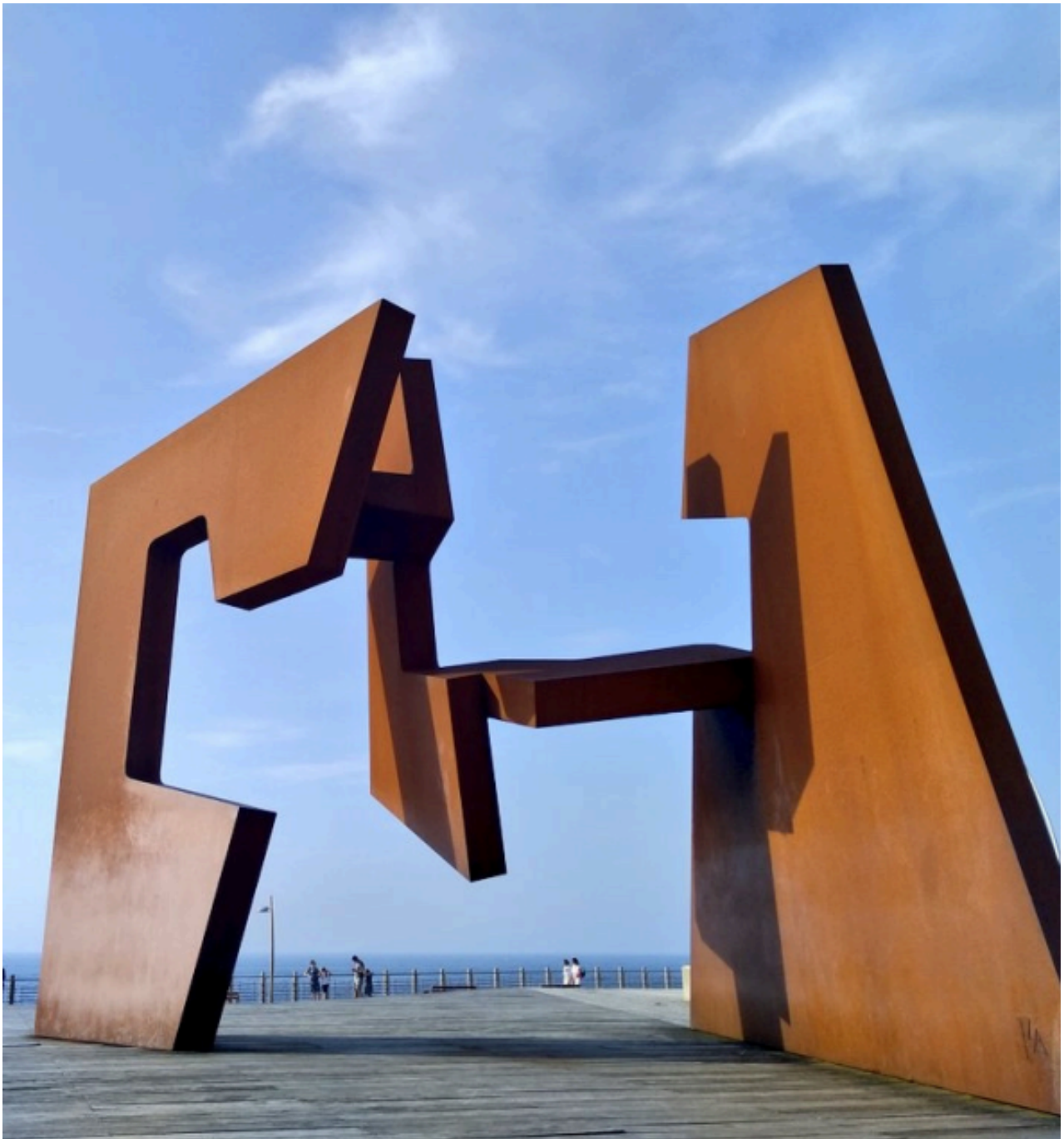

En conclusió, el patrimoni escultòric de la UAB es manifesta com un organisme viu on la matèria, el buit i l'espectador s'entrellacen per redefinir l'espai universitari. A través de la dialèctica d'Oteiza i Chillida, entenem que l'escultura no és un objecte tancat, sinó una configuració del silenci i la memòria que s'integra orgànicament en la natura, la qual actua com a co-autora seguint els principis del Land Art.

Aquesta relació simbiòtica, potenciada per autors com Perejaume, exigeix una recepció activa: l'espectador no és un simple observador passiu, sinó el responsable de completar l'obra mitjançant el seu propi bagatge cultural i sensorial. Així, l'art al campus transcendeix la mera estètica per esdevenir una eina de comunicació i crítica social, un nexa de convivència que ens ensenya a habitar el territori de manera conscient i a transformar el paisatge quotidià en una experiència metafísica compartida.

Per Carolina Martín, Arantxa Soriano i Emma de Yzaguirre

Construcció buida amb quatre unitats planes per Jorge Oteiza, 1975

I Setmana del Patrimoni
Universitat Autònoma de Barcelona
2026

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona